

17. 1. 2005

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Konkurs (nejen) na majetek fyzické osoby

Do konkursu se nemusí dostat pouze podniky, ale každý člověk. Jaké jsou jeho předpoklady a jak probíhá?

Konkursní řízení bylo do českého právního řádu znovu zavedeno na začátku devadesátých let spolu s celkovými změnami hospodářství. Byl přijat zákon č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání. Jeho cílem je dosáhnout alespoň částečného uspokojení věřitelů z majetku dlužníka. Tento cíl se bohužel nedaří příliš naplňovat, neboť průměrná výtěžnost konkursu podniků se pohybuje pouze pod 5 %.

Předpoklady konkursu

Základním předpokladem je to, že dlužník se nachází v úpadku (bankrotu). To je stav, kdy:

- dlužník má nejméně dva věřitele a zastavil platby svých splatných závazků
nebo
- dlužník má alespoň dva věřitele a je předlužen, tj. jeho dluhy jsou vyšší než majetek, a to i po započítání budoucích příjmů a výdajů. Toto platí pouze pro právnickou osobu a fyzickou osobu – podnikatele, fyzická osoba se nemůže dostat do úpadku z důvodu předlužení

V případě předlužení je dlužník povinen sám na sebe podat návrh na prohlášení konkursu, jinak je k tomu oprávněn kterýkoliv z věřitelů. Tento navrhovatel je povinen spolu s návrhem zaplatit zálohu na náklady konkursu ve výši 50 000 korun, a to i opakovaně. Tuto zálohu nejsou povinni skládat zaměstnanci úpadce.

Jde-li o podnikatele zaměstnávajícího alespoň 50 zaměstnanců, pak může do 15 dnů po podání návrhu na prohlášení konkursu ze závažných důvodů požádat o ochrannou lhůtu v délce tří měsíců, v níž se může pokusit o odvrácení úpadku.

Zákon prohlašuje úkony úpadce, které činil v době šesti měsíců před podáním návrhu na prohlášení konkursu a později, za neúčinné pokud byly činěny s úmyslem zkrátit věřitele. Tímto se pokouší o zabránění tunelování společností v posledních dnech před konkursem, kdy je již jasné, co se bude dít a management by se mohl snažit ze situace vytěžit maximum vlastního prospěchu na úkor podniku.

Průběh konkursu

Pokud jsou splněny podmínky pro prohlášení konkursu, pak jej konkursní soudce prohlásí a jmenuje správce konkursní podstaty. Tento pak přebírá faktickou moc nad majetkem úpadce a ten je povinen se správcem spolupracovat. Poté správce provádí soupis veškerého majetku dlužníka, jehož byl vlastníkem v den prohlášení konkursu nebo jej nabyt později – tzv. konkursní podstaty. Tento majetek pak sám, nebo za přispění soudních znalců ocení.

Jestliže je do konkursní podstaty zahrnut majetek jiné osoby, pak je tento vlastník oprávněn podat k soudu tzv. vylučovací žalobu na vyloučení svého majetku z konkursní podstaty dlužníka. Prokáže-li pak, že daná věc náleží skutečně jemu, pak soud rozhodne o jejím vyloučení a konkursní správce ji vyškrtne z podstaty.

Jestliže se jedná o úpadek osoby, která žije v manželství, pak v tomto okamžiku zaniká společné

jmění manželů (SJM) a musí dojít k jeho vypořádání. Jednoduše řečeno – majetek se rozdělí na poloviny a do konkursu ze zahrne pouze ta část SJM, která náleží úpadci.

Po prohlášení konkursu běží soudem stanovená lhůta v níž jsou všichni věřitelé dlužníka povinni přihlásit své pohledávky. Neučiní-li tak, pak jejich pohledávka sice nezaniká, ale nemůže být uspokojena z konkursní podstaty. Přihlášením svých pohledávek se věřitelé stávají konkursními věřiteli.

Poté následuje přezkumné jednání, v němž mohou úpadce, konkursní správce i věřitelé popírat pravost, výši i pořadí přihlášených pohledávek. Pohledávka je považována za zjištěnou tehdy, je-li uznána správcem a nebyla popřena žádným z věřitelů.

V této fázi jsou již zjištěni všichni věřitelé a majetek určený k jejich uspokojení. Proběhne tedy rozprodání konkursní podstaty, a to ve většině případů veřejnou dražbou věcí. O zpeněžování majetku podává správce zprávy soudu a po celkovém zpeněžení majetku z konkursní podstaty předkládá správce soudu konečnou zprávu, která obsahuje i vyúčtování jeho odměn a výdajů. Tato zpráva je rozeslána všem účastníkům řízení a věřitelům. Pokud nejsou proti ní podány námitky, pak soud svolá jednání, na němž vydá usnesení o konečné zprávě.

Poté se pokračuje rozvrhem. Jeho podstatou je rozdělení výtěžku ze zpeněžení konkursní podstaty podle zákonem daných pravidel věřitelům.

Z peněžních prostředků musí být nejprve uhrazeny náklady a odměna správce konkursní podstaty, náklady vynaložené na majetek úpadce v průběhu konkursu (např. pojištění, nájemné skladovacích prostor apod.), výživné atd. Poté jsou uspokojováni obyčejní věřitelé a pokud něco zbude, což je jen teoretická možnost, pak to náleží úpadci. Následuje poslední krok – zrušení konkursu soudem.

Alternativa konkursu: vyrovnání

Podstata vyrovnání je v tom, že dlužník nabídne věřitelům částečné, nicméně zajištěné a časově určené uspokojení jejich nároků, a tato nabídka je kvalifikovanou většinou věřitelů přijata.

Pokud splní jiné zákonem stanovené podmínky a současně nabídne věřitelům splacení alespoň 45 % jejich pohledávek ve lhůtě nejvýše do dvou let, pak může být úpadci povoleno vyrovnání. Soudem je určen vyrovnací správce, který kontroluje dlužníka a vyhrazuje si právo určité úkony potvrzovat.

Obdobně jako v konkursním řízení musí věřitelé své pohledávky přihlásit.

Nejdůležitější částí vyrovnání je vyrovnací jednání, jehož smyslem je zjištění věřitelů, jejichž uspokojení přichází v úvahu. Jeho hlavním úkolem je pak odsouhlasení povolení vyrovnání věřiteli kvalifikovanou většinou, a to tak, že s vyrovnáním musí souhlasit nadpoloviční většina věřitelů přítomných na jednání, přičemž hlasy této většiny musí představovat nejméně $\frac{3}{4}$ všech přihlášených pohledávek.

Hlavními důsledky potvrzeného vyrovnání pak jsou:

- při splnění vyrovnání zanikají zbytky neuspokojených pohledávek (část pohledávky získám, část zanikne)
- seznam zjištěných pohledávek je titulem pro exekuci, a je tudíž možné, nesplní-li úpadce svůj slib uhradit část pohledávky v určité lhůtě, podat návrh na exekuci
- je možné vést exekuci na majetek dlužníka pro nezaplacené náklady vyrovnacího řízení

Výhodou vyrovnání pro věřitele je to, že je výrazně levnější oproti konkursu, rychlejší, a věřitelé

pomocí něj získají podstatně větší část své pohledávky. Nevýhodou je naopak to, že zbytek pohledávky vůči úpadci zaniká. Výhodou vyrovnání pro dlužníka je to, že náklady na vyrovnání jsou podstatně menší než u konkursu, všechny pohledávky zahrnuté do vyrovnání zanikají a mu zůstane určitý majetek, který nebylo nutné rozprodat z důvodu získání prostředků pro vyrovnání se s věřiteli.

Odměna správce konkursní podstaty (z částky dosažené zpeněžením podstaty):

částka do 300 000 Kč..... 45 000 Kč
z přebývajících částky do 3 milionů..... 15 %
z přebývajících částky do 40 milionů..... 10 % atd., navíc za každého konkursního věřitele 500 Kč, nejméně však 5000 Kč a nejvíce 1,5 milionu Kč.

Dále se hradí účelně vynaložené náklady správce na provádění konkursu.

Odměna vyrovnacího správce (z částky určené k uspokojení pohledávek věřitelů):

z částky do 250 000 Kč..... 25 %, nejméně však 20 000 Kč
z přebývajících částky do 1 milionu Kč..... 20 %
z přebývajících částky do 5 milionů Kč..... 15 % atd.

Jak je možné vidět z těchto údajů, vedení konkursu a vyrovnání není zrovna levnou či efektivní záležitostí. Konkursní a vyrovnací řízení je tedy sice nástrojem pro úpravu vztahů dlužník – věřitel, nicméně jeho účinnost je natolik nízká, že se téměř vždy vyplatí jakékoliv jiné řešení, než právě vyrovnání, neřku-li konkurs.

Náš současný konkursní zákon je zaměřen na to, aby se majetek úpadce rozprodal a tím se uhradily dluhy. Možnosti pokusit se sanovat společnost v úpadku jsou velmi omezené. Nicméně letos by měl být přijat nový zákon, který by již měl upřednostňovat snahu vyvést společnost z dluhů před její faktickou likvidací.

Zdroj: Osobní finance

Autor: Vít Doležálek